

Bedre sprogkundskaber kræver flere undervisningstimer

Engelsk fra 1. og tysk og fransk fra 5. klasse. Det er anbefalingerne i rapporten 'Sprog er nøglen til verden'. Arbejdsgruppen er også åben for tilgang af nye sprog, men alle tiltag skal være udgiftsneutrale.

Af Karsten Gramkow
kag@ucn.dk

I foråret blev jeg bedt om at gå ind i en arbejdsgruppe der skulle give inspiration til en strategi for den samlede uddannelse i fremmedsprog i Danmark.

Årsagen til nedsættelsen af ar-

bejdsgruppen var de seneste årtiers skævvridning af sprogkundskaberne hos danskerne. Engelsk har haft en generel fremmarch, men der har været en tilbagegang i interessen for de traditionelle fremmedsprog tysk og fransk. Derudover er der en øget interesse for sprog, der er relativt nye i det danske uddannelsessystem, fx spansk og kinesisk. Meget få elever i folkeskolen vælger fransk, og både tysk og fransk frister en kummerlig tilværelse mange andre steder i uddannelsessystemet. Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling ønsker en udvikling i sprogundervisningen i Danmark, der både tilgodeser den enkelte borgers internationaliseringsbehov og interkulturelle kompetence og erhvervslivets konkurrenceevne.

FOLKESKOLE OG LÆRER- UDDANNELSE

En af styrkerne ved gruppens arbejde har netop været muligheden for og viljen til at se sprogkundskaber og sproglige evner som et samlet hele –

dette overblik er vanskeligt at opnå, når vi alle til hverdag er forpligtet på vores eget område.

Medlemmerne var ikke valgt af et bagland men udpeget af ministerierne. Vi repræsenterede derfor i en vis forstand kun os selv – på samme måde som jeg i denne artikel ikke repræsenterer gruppens synspunkter, men kun mine egne. Jeg var udpeget til at dække folkeskoleområdet og læreruddannelsen og i løbet af de fire måneder, som gruppens arbejde varede, har jeg talt med mange forskellige interessenter fra mit område: skoleelever, sprogglærere, konsulenter, sprogkolleger og sprogstuderende fra læreruddannelserne m.fl. De holdninger, jeg har fremført på møderne i gruppen, er således blevet til i en egen intern debat mellem min egen praksis, min egen erfaring (jeg har været sprogglærer i folkeskolen, på universitetet og i læreruddannelsen i 33 år) og alle de input, jeg har fået ved diverse interviews og samtaler. Jeg er censornæstformand for engelsk i læreruddannelsen, så jeg har naturligvis også konsulteret mine censornæstformandskolleger inden for tysk og fransk.

Sådan arbejdede gruppen:

Arbejdet med rapporten blev igangsat i foråret 2011 af Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, der udpegede 8 personer til at deltage i arbejdet. De 7 medlemmer repræsenterede uddannelsesniveauerne og udvalgte aftagergrupper – formand for gruppen var Bodil Due. En norsk ekspert blev tilknyttet som sidste medlem. Ministerierne bidrog med embedsmænd, der skaffede talmateriale, udarbejdede delrapporter og svarede på spørgsmål fra gruppen. Tidsrammen var 4 måneder og arbejdet ulønnet. Rapporten kan hentes på vtu.dk/publikationer/2011

INSPIRATION FRA NORGE

Vores norske kollegas bidrag var af meget stor værdi, ikke mindst fordi man i Norge fx allerede har indført engelsk fra første skoleår, har involveret sig i Europarådets sprogarbejde, har arbejdet en del med CLIL (mere om CLIL senere) og har skabt et tværgående rådgivningscenter for sprogundervisning. En af de væsentlige anbefalinger fra gruppen er da også, at vi på lidt længere sigt i Danmark etablerer et lignende organ som det norske rådgivningscenter til at varetage brobygning, forskningsformidling, fælleseuropæisk sprogsamarbejde m.m.

UDGIFTSNEUTRAL – HVAD ER DET?

Den del af ministeriernes kommissorium til os, der var årsag til de fleste diskussioner internt i gruppen og med embedsmændene, var en passus om, at forslagene fra gruppen skulle være udgiftsneutrale. Det viste sig hurtigt, at dette begreb kan fortolkes ganske forskelligt. Betyder det, at intet må koste noget? At vi skulle anvise besparelser, hvis vi foreslog noget udgiftskrævende? Eller skulle det fortolkes på lidt længere sigt, således at hvis forslagene havde karakter af investeringer, der ville give afkast senere, ville det være ok? Indirekte blev disse diskussioner og overvejelser årsag til, at der på næsten alle områder er forslag på både kort sigt og langt sigt.

DE FEM OVERORDNEDE MÅL

Disse mål sammenfatter arbejdsgruppens anbefalinger:

- 1 Bedre beherskelse af engelsk for alle
- 2 Dansk plus to fremmedsprog for alle
- 3 Større mangfoldighed af sprog
- 4 Bedre progression og sammenhæng på langs og på tværs
- 5 Større fleksibilitet i de videregående uddannelser

Målene skal ses i sammenhæng med gruppens overordnede vision: Danmark skal have et generelt højere

uddannelsesniveau på sprogområdet og en bredere og mere nuanceret sprogprofil.

Denne vision og især mål 1-3 udmøntes i rapportens folkeskolekapitel i et antal konkrete anbefalinger.

ENGELSK FRA 1. KLASSE

En overordnet betragtning var ønsket om at gøre alle danskere bedre til engelsk. Gennem undervisning i engelsk fra 1. klasse, evt. tidligere, og timer i sproget i alle skoleformer håber arbejdsgruppen, at det kan lykkes at løfte engelsk ud af den nuværende fremmedsprogsstatus og over i en situation, hvor engelsk fungerer som det naturlige andetsprog for alle. Det er værd at understrege, at dette løft ikke skal ske på bekostning af hverken dansk eller andre (fremmed)sprog. Pga. mangel på ordentlig dokumentation og relevante erfaringer, samt til dels kravet om udgiftsneutralitet, var der nogen tvivl om, hvordan tidligere engelsk bør udmøntes. Erfaringerne fra Norge og andre lande med tidligere engelskstart end Danmark tyder på, ligesom fx canadisk forskning, at det ikke har nogen overordnet langtidseffekt blot at 'smøre' det samlede timetal for faget i folkeskolen ud over flere år. Der skal med andre ord flere timer på bordet. Men – der er måske også andre muligheder end egentlige undervisningstimer for at starte med et sprog. Rapporten er pga. den begrænsede tid til udredningsarbejdet ikke særlig konkret på dette punkt, men jeg kan se i hvert fald tre-fire muligheder for tidlig engelskundervisning:

- Traditionel undervisning, dvs. et antal egentlige timer med en engelsklærer. Det vil efter al sandsynlighed kræve en del efteruddannelse af lærere, samt overvejelser hos lærere og forlag vedrørende udarbejdelse af materialer.
- CLIL, dvs. *Content and Language Integrated Learning* eller med andre ord: undervisning i et fag eller fagområde på et andet sprog end modersmålet. Det har været anvendt i andre lande i Europa i

ganske mange år, men kun i ganske ringe grad i den danske folkeskole. Af politiske årsager har det været nærmest forbudt og dermed henvist til forsøg og privatskolesektoren. I de mindre klasser er der opnået interessante resultater i fx Norge og Tyskland med brug af CLIL på mindre, velafgrænsede indholdsområder.

- Anvendelse af hverdagsengelsk i hverdagssituationer i klassen kræver, at læreren har et veludviklet, naturligt, utvungent engelsk. Kan minde om 'sprogbad', men i mindre enheder. Denne anvendelse af sproget har som forudsætning, at engelsk anses af alle som et selvfølgeligt andetsprog. Dette vil frigøre 'sprogindlæringsenergi' til de 'egentlige' fremmedsprog senere i skoleforløbet.
- Er en videreudvikling af ovenstående punkter – undervisning af de små skoleelever kræver naturligvis en anden tilgang til både sproget og eleverne, end det er tilfældet i dag – sagt på en anden måde: hvad er det for en sprogpædagogik, der kræves, når man på engelsk skal undervise/lege med mindre børn? Også på dette område har man gjort en del erfaringer i Norge. I Danmark er der en del skoler og lærere, der har lavet forsøg på dette område, og fx Cheryl Strike har i sit *English House* i Hirtshals arbejdet systematisk med feltet.

I Lærerruddannelsen er engelsk nu timetalsmæssigt blevet et stort linjefag, men faget er ikke blevet delt i to (begynder/mellemtrin og mellemtrin/udskoling) som dansk og matematik. Lærerruddannelserne og ministeriet har skønnet, at der ikke er volumen nok til en opdeling. Antallet af engelsklærerstudierende er dog steget ret kraftigt det sidste par år, så der kan være en ændring undervejs på dette område.

TYSK OG FRANSK FRA 5. KLASSE

Hvis engelskundervisningen starter allerede i 1. kl. bliver der mulighed for

at starte det næste sprog tidligere end i dag, fx i 5. klasse. På dette tidspunkt griber puberteten for de fleste børns vedkommende ikke så forstyrrende ind som i 7., og interessen og læringsmulighederne synes mere positive. Arbejdsgruppen har således indtaget en lidt konservativ holdning på dette område: de væsentlige europæiske kulturfag ønskes bevaret og styrket som modvægt mod den flugt fra fagene, der har fundet sted overalt i undervisningssystemet i de senere år.

Dermed er Europarådets generelle anbefaling om 'modersmål plus to' opfyldt for alle. I takt med samfundets behov og elevernes interesser anbefaler arbejdsgruppen desuden, at der gives mulighed for at oprette yderligere sprogfag i overbygningen. Det er kun de nævnte sprog, der eksisterer som linjefag i dagens læreruddannelse, og det vil naturligvis tage nogle år fra en beslutning om at lade et fag indgå i den obligatoriske fagrække er truffet, og til der er uddannet lærere i faget. Derfor åbnes der mulighed for samarbejde om disse sprog mellem professionshøjskolerne, der uddanner folkeskolelærere, og universiteterne, der uddanner gymnasielærere. I dag er studiemiljøet i mange små sprogfag på universiteterne truet, så et samarbejde mellem universiteterne indbyrdes og mellem UC'er og universiteter vil være en styrkelse af de faglige miljøer. Det er vigtigt for internationalisering og interkulturel forståelse, at man kan få lov at snuse til flere sprog, både i folkeskolen og gymnasiet – russisk, spansk, kinesisk, japansk, arabisk, portugisisk/brasiliansk m.fl.

Skolerne bør også i højere grad end i dag have mulighed for at lave internationale linjer med flere sprog eller sprog på et højere niveau, og der bør også laves forsøg med CLIL i de ældre klasser.

SAMARBEJDE OG FORSKNING

Som situationen er i dag, er der et udtalt behov for samarbejde; ikke kun i form af brobygning og uddannelse af lærere, men også mht. udviklingsarbejde og forskning. Der er i dag alt for stor afstand mellem de universitetsansatte, der forsker, og seminarie-, gymnasie- og folkeskolelærere, der laver udviklingsarbejde. Også selv om der ikke nødvendigvis er den store forskel på karakteren af deres arbejde. En væsentlig årsag er den ulyksalige opdeling af undervisningsområdet på de to involverede ministerier (Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling) og adskillelsen af undervisning og videnskab.

Vi har et meget stort behov for både grundforskning i uddannelse og forskning i praksisfeltet samt i, hvad der virker på alle de ovennævnte områder. Selv om sådan forskning bedrives i et vist omfang i dag, er kendskabet til den alt for ringe. Det er absolut nødvendigt med en udviskning af traditionelle faggrænser og etablering af et samarbejde mellem universiteter, professionshøjskoler og folkeskoler, hvis vi skal kunne foretage de rigtige investeringer – dvs. investeringer, der kan udgøre en modvægt mod den snævre opfattelse af begrebet 'udgiftsneutralitet', der som tidligere omtalt var ganske snærende for anbefalingerne i rapporten.

I skrivende stund er folketingsvalget lige afsluttet, og der kommer en ny regering og nye ministre. Men vi håber, at ministeriernes intentioner om, at der skal udarbejdes en strategi for sprogundervisningen i Danmark i løbet af efteråret 2011 kommer til at holde, uanset regeringspartier.

PS stiller skarpt

PS: Hvornår tror du, at det er realistisk at forestille sig, at en eller flere af anbefalingerne bliver ført ud i livet? I sidste ende handler det vel om kommunernes økonomi og ikke udelukkende om landspolitisk vilje?

Karsten Gramkow: Et regerings-skifte vil helt sikkert betyde pause i reformarbejdet. Men gruppens arbejde har også haft bevågenhed hos oppositionen, så der er håb om, at en ny undervisningsminister vil interessere sig for implementeringen af forslagene.

Spørgsmålet vedrørende kommuner vs. staten er politisk ømtåleligt. Tidligere statslige initiativer er ikke altid blevet til noget (eller til nok), fordi den kommunale økonomi er blevet den afgørende faktor. Meget vil sikkert afhænge af, om der kan findes en model, der binder kommunerne til at implementere nyskabelserne - men noget helt andet er, at en del af vores forslag faktisk kan laves uden, at det koster kommunerne penge her og nu.

PS: Hvad tror du, der skal til i praksis for at skabe et samarbejde mellem de forskellige uddannelsesinstitutioner?

Karsten Gramkow: Vi er i gruppen ret optimistiske omkring at få skabt et nationalt center for fremmedsprog i løbet af nogle år. Dette center vil kunne få stor betydning for nye samarbejdsrelationer. Det kunne være godt, hvis vi i sprogkredse kan få en generel debat om, hvordan et sådant center skal organiseres, og hvad det skal beskæftige sig med. Vi kan hente inspiration i Norge, men der er også en række forhold som er anderledes i Danmark og derfor kræver en anderledes håndtering.